

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton.

Előfizetési ár: egész évre 20 korona, fél-
évre 10 korona. Egyes szám ára 50 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debreczen, Kollégium: ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Az 5-ik száz küszöbén.

Ha az úgynevezett modern-műveltségű emberiségnek statisztikai anyaga mind lesüllyedne is azon gyilkos állati butaságba, hogy az emberi életet pusztán anyagi mértékkel értékelné, — a papságnak akkor is el kellene követni mindent, *emberi életünk erkölcsi értékelése* érdekében. Természetesen a saját életére alkalmazván első sorban ezt az erkölcsi mértéket és értéket.

Én legalább felemelőleg éreztem, sok szenvedéssel megszentelt lelkészkedésem egész ideje alatt, az erkölcsi érték mindenekfelett álló voltát. Kerestem én emberi életünk értelmét és értékét olvasás útján is, figyelés útján is, a magam napi élete útján is. Kerestem a harmónikus összeköttetést, a nyugodt elhelyezkedést, a segítő élethatások lehetőségét, egyénekkel és dolgokkal, a magam munkakörében; próbálkozva a hatókört, a munkateret kijebb-kijebb tágítani, a kölcsönösség isteni törvényét megtalálni és alkalmazni, hogy nőjön, aminek növése áldás s térjen ki, ami az életfejlődés útjában áll. Ilyen munkámban sok ellenhatással találkoztam ugyan, de napról-napra tisztábban állott előttem, hogy a református papi pálya, úgy magára az egyénre, mint a gondjaira bízott egyénekre és dolgokra, olyan életfejlesztő és erősítő, mely képes azt a magasabb „istenországot“ itt e földön létesíteni, melyet Jézus életünk céljával kijelöl. A mi pályánk, a mi munkánk, a belénk adatott testi-, szellemi- és erkölcsi erőnek érvényesülést, szabad fejlődést, teremtő alapokat enged, sőt ösztönöz, s aki kellő felkészültséggel fog munkájához, e téren olyan isteni megnyugvást, felemelkedést érez állandóan szívében, ami az emberi életnek igazi értéke.

Lehet, hogy sokan talán légiessnek találják ez értékelést, nem a mai világba valónak; de nekem éppen az a célom, hogy a *mai világ*on kívül mutassam fel. A mai világgal csömörlésig lehetünk már mindnyájan, kivéve a *háborús konjunkturák* hullóit.

Az élet erkölcsi értéke azonban nem úgy áll elő, mint a bankjeggy, csak lenyomatni kell rongy papírdarabokra, — szinte úgy rétegeződik az, mint a drágakő a kőzetek között.

Azt hiszem, egyik vonzerő volna a lelkeszi pályára, ha már a lelkésznevelések és vezetők között, valami lelki összeköttetés létesülne. Ez azonban csak valódi internátusok útján lehető. Gondoljunk a reformátorok által létesített iskolákra. Szinte lelki megindultsággal szemléltük Genfben a Kálvin iskoláját, magunk elé képzelve azt a lelki egységet, mely a nagy reformátor és

tanítványai közt, megalapozója volt a krisztusi közösségnek. Mig ilyen lelkésznevelésünk nem lesz, addig mindig távol van tőlünk az a kívánatos jobb kor. Igazán sajnálatos, hogy a mi debreczeni lelkészképzésünk mindig csak a levegőben lóg, már t. i. az internátus dolgában. A szív melegségét kell oda vinni, mint ahogy a pestiek csinálják. Micsoda kincs egy olyan női szív, mint dr. Szöts Farkasné a budapesti internátusban! A lelkésznevelő tanároknál nem annyira tudományos főre, mint különös meleg szívre van szükség.

„A tudás nem áldás, — a tudomány rideg
Kútfejenél szomjú lelked szomj öli meg!“

A mai örületes pusztítások által is igazolt életakxioma. Minden tudomány a gyilkoló hatalomvágyat szolgálja. A szerető szív olyan, mint a kohó tüze: olvaszt, tisztít, edz, alakít. Ez kell a mi pályánkon első sorban. Ez egy hatalmas erkölcsi vonzóerő.

Sok kifogás hallható református papságunk úgynevezett modortalansága miatt. Hát bizony, a magára-hagyatottságból rétegeződik ez is. A szív ridegsége ez, annak a pusztá alakú képzésnek csemegeje, mely a mi theológiánkon még most is divatozik többé-kevésbé. Ez nem krisztianizmus, — ez farizeizmus; ami ellen — és csak egyedül ez ellen — mindig indulatba jött a Krisztus szerető lelke. Mennyire üdülb, vonzóbb, életteljesebb volna a családias együttélés, karátságos beszélgetések, vitaestélyek, énekkarok, az önképzésnek megfelelő egyleti körök, gyakorlati próbálkozások a gyülekezeti életben. Ilyen lelki súrlódások esiszolják az ifjú jellemét s ha kilép az életbe, emberek közé, nem kellene sokszor egész életén át fészkelődnie, mint Arany Bolond Istókjának a cigány-bricska kaszarában.

És itt nem tudok elhallgatni egy komoly dolgot, melyről sokat gondolkodtam s megfelelő helyen felemlégettem. Nem tartom szerencsésnek s az élet törvényével egyezőnek, hogy ifjú embereket, sokszor egyenesen a képzőből, beválasztanak theol. tanárnak. A tudás és közlés szempontjából sem, annál kevésbé a leendő lelkész szíve-leikének alakítása szempontjából. A tudás a lélek gyümölcse: ennek is érni kell. Ma a tudomány szinte nyers üzleti anyag, a táplálkozás és öltözködés érdekében. Ezt általában mordom. A lelkésznevelésre vonatkozólag, a tanár abból és annyit adhat át növendékének, amije és amennyije neki van. Az iskola ad neki betűt, mondatokat, képzeteket, föltevéseket, melyeket, mint a lelki táplálék nyers anyagait, saját lelke tüzen kell megfőznie s ezt a tüzet az élet rakja meg. Ez az élet törvénye, ezen ember változtatni

nem tud. A legnagyobb jó életünkre, ha az élet útjait keressük és azon járunk. Az én lelkem, mely az élet útjait figyelte mindig, úgy látta helyénvalónak, ha theol. tanárokat a gyakorló lelkészek közül választanának, az előadásban, a tudományban, a gyakorlati tevékenységben legkiválóbbak közül. Mostanában ugyanis örvendetesen gyarapszik azon ifjú lelkészek száma, kik licenciatusokat, doktorátusokat szereznek s mint gyakorló lelkészek az élet iskolájában is érlelik az elnivalóság tudományát, képességeit, lehetőségeit. Mennyire más nevelők lehetnének ezekből, mint aki ifjú korától kezdve, habár a legnemesebb értelemben vett theol. tudomány lámpavilágánál nézte Isten szabad világát, — a napfény pedig sértette a szemét. Aztán így lehetne bekapcsolni theol. akadémiáinkat *tényleg* egyházi közéletünkbe, míg ma csak *papiron* szerepel a bekapcsolás és *tényleg* kiválnak és felül állnak és egymással hadilábon állanak, kikről pedig ily utasítást adott a Mester: „Ti vagytok a világ világossága, ti vagytok a földnek sója!” Mennyire látja és érzi már ezeket a pályaválasztás előtt álló ifjú s ki mondhatná, hogy vonzó erővel hat rá e tapasztalata? Mennyire másként van a katolikusoknál! Önáluk a theol. tanárok a papi státus tagjai, még pedig a legkiválóbbak.

Jön az iskolai élet után a káplánság. Az az ifjú, ki gyermekkorában kiszakadt a családi élet melegéből, mily szívesen venné, ha káplán korát a családi élet melegében tölthetné s leendő pályája benső képét hivatolag látná és érezné; ha úgy fogadná őt, mint Pál az ő ifjait, munkatársait . . .

Azonban ez az istenverte anyagiság, mely mint lelki kelevény, ragályozó bélpoklosság e világháborúban grasszál undorító cinizmusával, már eleve megsemmisít minden emberies rokonérzést lelkészcsalád és káplán között. A háború csak felfakadása a már előbb megvolt fekélyeknek, de annyi bizonyos általában, hogy úgy a ráutalt lelkészcsalád, mint az életbe kilépő ifjú lelkész bizonyos sanda gyanúval gondolnak a találkozásra s az együttélést igyekeznek kikerülni. Egyikre sem előnyös a különélés, az bizonyos. Sőt nagyobb helyeken, városokon a káplánok lelkületére határozottan káros. Isten úgy rendezte be az ember életét, hogy a bizalmas erkölcsi melegség fejleszti ki benne a kedélyi élet tisztaságát s ebből erősödő jóakaratot, tevékenységi ösztönt. Én mindig meleg hálával emlékszem káplánságom aranyidejére, a szeretetért, az őszinte szíves rokonszenvért, midőn a család részéről, mint valóságos családtag élhettem, holott az úgynevezett mellék érdekeknek még csak lehetősége sem volt meg. Annyi tény, hogy ha az iskolai életet és a tényleges életet áthidaló káplánság, ha nem is ama bizonyos aranyhid, de legalább a Krisztus igájának türelmes viselésére szeliden szoktató példa és minta lehetne, ez is vonzó erőt gyakorolna a Krisztus terhének hordozásához. A kath. plébániákon ez is másként van. Igaz, hogy másképen is lehet. Az anyagi lehetőség jobban megvan. De nálunk meg az erkölcsi lehetőség van meg jobban. Persze ez is csak úgy lehet, ha az a lelki közösség, amely kívánatos és szükséges, már az iskolában kialakulást nyert.

Jön a lelkészválasztás, ez a nagy kérdőjel, amely a többi választások büzös mocsarába süllyedt. Micsoda természetellenes monstrumok lettek ezek a választások, mind . . . mind . . . Mikor a köz java és az arravalóság alig jön számításba, hanem az egyéni és mellék hasznok, érdekek, sokszor nyílt szemérmertlenséggel. Én csak a következőkre kérem az olvasó figyelmét. Hangoztatjuk, főként mint reformátusok, hogy előttünk legfőbb törvény

a Biblia. Nos, a Bibliában olvashatunk lelkészválasztási mintákról. Az Ótestamentomban mindenütt Jahve választja a papot és prófétát. Ő küldi a néphez, Ő adja szájokba üzeneteit. Az Újtestamentomban Jézus maga választja utódait, Ő küldi ki azokat. Az apostolok is maguk választanak maguk mellé segédeket, megbízzák őket a munka folytatására. Aztán ott vannak a reformátorok. Ezek is úgy támadtak kezdetben. Isten erejéből, ők magok mondják. Aztán ezek is megfognak egy-egy rokonlelket, tanítják, erősítik, úgy bocsátják el Isten szántó-földére barázdát vonni, magot vetni. Aztán lassan, a birtokos főbbek, a kormányzó tanácsosok, a hatalom emberei kerestek bennök segítő társakat, nem annyira istenországa építésére, mint Isten nevével az ő földi érdekeik. — sokszor nagyon is önző érdekeik —, istápolására. Ezért a predikációk is nem annyira az Isten útjainak megvilágítására, mint a hatalmi ösztönök és törekvések igazolására, lettek recitálgatva — egész a mai napig. És én azon megátalkodott nézetben vagyok, hogy Nagy (?) Konstantin óta, az emberiséget pusztító háborúk uszításában igen nagy része volt mindenkori a papságnak s iszonyattal tölt el, midőn olvasom, hogy a gyűlölködő politika világtalanjait, az ellenséges népek papjai közül hany vak vezeteli a romlás örvénye felé. Mintha sohasem halottak volna arról, hogy valamikor élt e földön, járt és tanított e földön valami Jézus nevű názareti prófeta, ki ilyent is mondott: „A pogányok közt van szokásban az uralkodás nyers ösztöne, de tikóztetek nem kell úgy lenni, hanem aki első akar lenni, az szolgáljon minden többinek!”

Szóval a lelkészválasztás, az egy valóságos *kiválasztás* volna, annak kellene lenni. De hát én Uram és Istenem, kik eszközlik ezt a *kiválasztást*? Bizony sokszor és sokan azok, kik egy jófajta malacot se tudnak *kiválasztani*! . . . Még ha a saját eszközökkel tapogatóznának is, akkor is csak úgy járnának, mint maeska a jégen. Pedig hát, hiszen tudjuk, ismerjük, hol működnek ezek a mozdító erők! Semmiképpen sem ott, hova a tiszta lelkű ifjú emberek néznek a pályaválasztás előtt! Én nem mondom formulát, mondtam már egyszer, csak aláírom lapunknak e tárgyban kifejezett véleményét: ha nem találja meg a lelkészválasztás kellő formáját zsinatunk, ez a választás fogja megölni egyházunkat. Mert igazán képtelenség, hogy tisztességes komoly tehetség vállalkozzék e pályára.

Az is főbenjáró dolog volna, hogy a kiválóbb készültséggel és arravalósággal végzett ifjaink számára megfelelő elhelyezést teremtsünk valami módon. Igazán lehangoló és megbénító állapot, ha egy jó ifjú mintegy ki lesz dobva az élet Senkiszigetére pályavégeztével s mint szárazra vetett hal vergődik. Valamikor, bizony nem volt hiabavalóság a jól végzett diákok benmaradása, különböző fokozatú tanítások végzése s a maguk továbbképzése is. Össze kellene állani az egyetemes magyar református egyháznak és alapítványokat létesíteni, hogy ezek segítségével a jól végzett theologusok az egyetemen tovább képezzék magukat kedvenc szakjukban és gyakorlati előadások által is.

Végül csak még egyet. Kint az életben, a lelkészek közt általában, valami melegebb, egygyéforrasztóbb, krisztusi érzést kellene teremteni. Kimondhatatlan rossz hatással van a különböző kerületek s azok iskoláinak rideg elzárkózottsága, vezető tanárainak egymás iránti hidegsége, néha fájdalmasan tapasztalható lekiéneklése, gyűlölködése. Csodálatos dolog az, hogy sem a tudományosan fegyvelmezett értelem, sem a vallásban megtisztult érzés nem képes azokat a kicsinyes önzésből

és hiúságból táplálkozó indulatokat fékezni, legyőzni és emelkedett akarattá erősíteni. Én mindig úgy tartottam és láttam, hogy a valódi műveltség az indulatok zabolája. Amit szabad az ökörnek, nem szabad azt Jupiternek. Főként a papságnak kellene úgy egyéni viselkedésében, mint együtt érző és együtt tartó törekvésében, a krisztianizmus istenfiúsági eszményét valóra váltani. Az a benső rokonérzés, mely egy testület szíven áthúzódik, föltétlen vonzerővel bír a kívül állókra is. S ha az ifjúság azt látná, azt tapasztalná, hogy köztünk, a kisebb lelkészi körökben, a tágasabb megyei szervezetekben, mint végső nagy keretben: az Országos Lelkészegetben, igazi egyszerű, őszinte, szíves, testvéri érzés az uralkodó hangulat, e fenséges erkölcsi erő a maga ellenállhatlan sodrába kényszerítené a rokon hajlamúakat.

Mert a templom mi vagyunk, az egyház is mi vagyunk, sőt a vallás is mi vagyunk. Szóval az a kovász, melyről Mesterünk tanít.

Az 5-ik száz küszöbén, református keresztyén egyházunk jövőjébe tekintve, a lélek készített ezek elmondására.

Andrássy Kálmán.

Egyház

A zsinati programm főrészei.

Megjelölte a zsinat világi elnöke: gróf Degenfeld József ömeltósága. (Debr. Prot. Lap 1917: 44. sz.)

Legelső helyre állította a lelkészválasztás kérdését és a lelkészi-kar anyagi helyzetének javítását. Csakugyan nincs külső egyházi életünknek ennél égetőbb sebe, annyival inkább, mert e külső egyházi életjelenségekkel, ezeknek egészséges vagy beteg mivoltával okozati összefüggésben van a belső élet egészséges vagy egészségtelen mivolta.

Sokkal mélyebbrehatók aztán itt a bajok, sokkal látványosabbak a sebek, súlyosabb a fenyegető veszedelem, mint hogy talán egyéni vagy testületi érzékenykedés, vagy bármilyen más tekintet által engedhetők magunkat akár a sajtó útján eszközölhető megbeszélések, akár majd a zsinati tárgyalások folyamán a teljes nyíltságtól visszatartani. Az a talajvan a lelkészválasztások romlottsága által legaggasztóbban megfertőztetve, amelybe magyar református egyházunk gyökérszála legmélyebbre nyúltak, ahol leg-erősebben, legszilárdabban megfészkelődtek: az alföldi nagy úgynévezett fényes egyházak élete. Az eddig legszilárdabb talaj inog alattunk legfélelmesebben. Korteszédés, vesztegetés, a lelkészi állás méltóságát, az iránta szükséges tiszteletet sárba taposó demagógia, véresszájúság vagy beházasodás (!!) útján az újabb időkben a legképtelenebb elemek kezdik teljesen kisajátítani, ezzel emberöltőkre megölni a legnagyobb egyházakat, azoknak az életét. A lelkészek is koruk gyermekei és a mindenkor társadalom neveltjei lévén, ma — valami elenyésző csekély kivétellel, — egészen rabjai az anyagi gondolkodásnak;

ehez képest a legbántóbb sivárlelkűséggel kezelik e kérdést, visszataszító cynizmussal fogják fel élet-hivatásukat. Mint az angolnak minden, nálunk is sok ifjabb lelkésznek a papság *üzlet*.

Lehet-e ezen változtatni, javítani?

Külső eszközökkel és a mi korunkban egyhamar nem. Belső, erkölcsi úton talán hosszú idő alatt, preventív eszközökkel igen.

Külső eszköz, ha annak előfeltételét képesek lennénk megszerezni, egy lenne; de nem az, amit a gróf úr tervez, t. i., hogy a választásokba a felsőbb hatóságok részére is biztosítunk némi ingerenciát. Hanem az, ha a nép kezéből kivennénk a választást és átalmennénk a kinevezési rendszerre. De még ez a rendszer sem lenne tökéletes korunk erkölcsi értékelésének fogyatékosága miatt, úgy, hogy ekkor meg a tolokodó törlészkedés és kilincselésnek nyitnánk ajtót, az önérzet és szemérmesség ekkor is kenyér nélkül maradna: másfelől ez természetesen a teherviselés mellett megengedhető nem lenne; a teherviselőtől a jogot, épen ma, amikor a polgári, az állami életben a jog legszélesebbre kiterjesztésének jelszavától visszhangzik az erdő és mező, elvonni nem lehet; ámbár a református egyház az ő alkotmányának megszervezésében nem okvetlen van kötelezve a legszélsőbb radikalizmus előtt vizsgálat nélkül behódolásra, szabad lévén neki az önmaga léte, békessége, jó rendjének biztosítása érdekében bizonyos fokú „aristokratico-democraticum” elv szerint berendezkedni.

Amennyiben a kinevezési rendszer valószínűleg inkább megközelítené az igazságosságot, a gyülekezetek békéje pedig és ebben a lelkész lelkipásztori munkája ezen rendszer mellett teljesen biztosítva van: erre kellene áttérnünk. Ennek előfeltételül azonban a közvetlen egyházközségi ellátást kellene beszüntetni. Viszont ehhez egy közös, egyetemes egyházi pénzalapot kellene teremteni, honnan a lelkészeket minden más hivatalnok, tisztviselő stb.-vel egyformán, egységes elvek szerint fizetnők, szolgálati évek, helyi viszonyok, családi állapot stb. tekintetbe vételével. Míg egyfelől a választások révén elharapított veszélyes bajokat is orvosolnók ezzel, másfelől megszüntetnők a 2400 és 10—12 ezer koronás lelkészi fizetések közt fennálló és bántó, megalázó ellentétet, mely újabb időben aligha az érdemeseknek kedvez. És ha most a r. kath. autonomia az állami eredetű javak birtokba vételével létesül: a prot. egyházaknak nem szabad tűrniök az 1848: XX. t.-c. végrehajtásának elodázását. A végrehajtás pedig amaz óriás mennyiségű r. kath. javaknak lélekszám szerint megfelelő nagy alapítványos összeg kiszolgáltatásában álljon. Ebből az állami eredetű adományból kell a lelkészek fizetését hordozó központi pénztárt létesíteni.

*

*

A bajnak elejét vevő (preventív) intézkedés az, amely ha hosszabb idő alatt ugyan, de mindenesetre alaposabban segítene e félelmesen elharapózott veszedelmen.

Ez lenne egy jobb, eszményeket ismerő, lelki-ösmeretes, kötelességtudó, hivatásának magasztos voltát mélyen átérző újabb lelkésznevezdek nevelése. Akit a gyönyörű hivatásért lángoló szeretet visz a lelkészi pályára, az természetesen nem fog hivatlanul, erőszakosan betolakodni egy gyülekezetbe.

Ehez képest :

a lelkésznevelés munkáját meg kellene kezdenünk már a középiskolákban azzal, hogy a vallás-tanárok (felekezeti iskoláinkban az egész tanári-kar) figyelemmel kísérvén növendékeiket, az alkalmasabbakat (melegebb szív, vallásos kedély, szelidség, ker. alázatosság stb.) édesgetnék, a nem oda valókat tapintatosan félretolnák s pályáról. Aztán jönne az **intézeti nevelés!**

A nevelést kétszeresen is aláhúzom.

A római és görög kath. papnövendék a jelentkező ifjakat külön-külön magánosan elzárják egy hétre egy kis szobába. Ezek itt kenyéren és vizen elmélkednek, erejükkel számot vetnek. Amelyik nem bírja, az kilép; az erős a helyét azután is legtöbb esetben megállja. Ezen próba után jön a 4 évi, szigorúan zárdai theol. tanfolyam, honnan ki van zárva a legkisebb rakoncátlanság is. Az első nyilvánossá lett botrány kérlelhetlenül eltávolítást von maga után.

Minden habozás nélkül behoznám református theologusainkra ezt a nevelési módszert, melyről — senki se gondolja, hogy szentté tesz; de annyit, ha nem vagyunk elfogultak, be kell vallanunk, hogy ez a nevelési módszer minden esetre több erőt ad az önfegyelmzésre a későbbi életben, mint a miénk. És hogy talán lelkiismereti kényszer! De semmi esetre sem árt annyit a lelkészek köztisztességének, jó hírnevének, magának az egyháznak, mint a rosszul értelmezett, szélesen magyarózott prot. szabadság, mely a valóságban fegyelmetlenség, szabadosság.

De ezen intézeti, semmi kihágást, erkölestelenséget el nem tűrő fegyelmzésnek a szeretet nevében és enyhítő erejével kell **folynia**, elfogadhatóvá tétetnie annak a gondolatnak, hogy az a Jézus ígája. És végre is senkire sem kényszer; mindenki önként veszi magára; ha nem bírja hordozni, leteszi. A szeretet a legfőbb nevelő-eszköz. Ennek melege, szelidítő hatása az, amit prot. theológiánkon olyan fájdalmasan nélkülöztünk, és — amennyire módunkban van megfigyelni, — nélkülöznek ma is. És aligha nincs összefüggés e tény és azon elszomorító jelenség között, hogy a magyar református lelkészek közt valódi kollégiáltság, testvéries érzület koránt sincs

meg olyan mértékben, mint p. o. a r. kath. vagy az erdélyi száz év. lelkészek közt.

*

Nem merem azonban remélni, hogy a lelkészi állások mostani vonzó ereje mellett lenne ezután is a fentebb körvonalozott neveléshez elég alkalmas anyagunk. Mert a kor lelke nem szül vértanúságra hajlandóságot és elszánt akaratot. A valódi lelkipásztorban pedig ma vértanúi elszántság kell. Mert küzdenie kell esetleg szegénységgel, ami ma már egy lelkésznel is szegény, küzdenie a társadalom előítéletével, a kartársak meg nem értésével.

Tehát a lelkészi pályát kell kívánatosná tenni. Ennek két útja van. Egyik erkölcsi, másik anyagi. A lelkészi állás társadalmi értékeléséről kellene a mai megszegyenítő felfogásnak megváltoznia, ez értékelésnek a közgondolkodásban jóval magasabb fokra szökkennie, mert a mostani ítélkezés nyomasztó súlyát pl. művelt, úri családok és azok gyermekei alig bírják elhordozni. Innen oly kevés a lelkészi pályára lépő ifjú az ilyen családokból. Hogy pedig a társadalom értékelése mit tehet ezen a téren, meglátszik egyebek közt Genf példáján, hol a papi állás olyan, mint nálunk a huszártiszti.

A lelkészi fizetéseket tehát rendezni kell; emelni kell addig, míg teljesen egyenlő lesz hasonló képzettségű emberek fizetésével, és pedig úgy a működés, mint a nyugalom idejére, valamint az özvegy és árvák részére. Mert hogy egy lelkész 40 évi szolgálat után nyugdíjba menjen 4000 koronával, egy középiskolai tanár 35 év alatt 8 ezerrel, vagy többel; egy lelkészözvegy **törvényszerint**, férjének akár 40 évi szolgálata után 500 koronával maradjon, míg egy tanár özvegye 23 év után többet kapjon kétezerrel, holott a lelkészek a nyug- és gyámintézetbe ugyanannyi belépési és évi díjat fizetnek, mint a tanárok, ez olyan erkölcsi és anyagi hátrány, hogy míg ezek az állapotok fennállanak, nem várhatjuk az előkelő családok gyermekeinek és a tehetségesebb ifjaknak a lelkészi pályára a mostaninál nagyobb arányokban özönlését, ellenben igenis erősödését annak a mostanában megindult áramlatnak, mely a nem megfelelő házasságok által csak fokozza a társadalom kicsinylő ítélkezését.

*

Hogy a lelkészi állás közbecsültetését visszaállítsuk, ezzel azt a kiválóbb ifjakra is vonzóvá tegyük, ehhez van még egy eszköz, mit mulhatatlanul alkalmaznunk kell. Ez a **megtorlás**. Sok gyógyíthatatlan seb van egyházunk testén. Ezeket kérlelhetlenül éles késsel kell kivágni. Az irgalom (irgalom-e, vagy valami más? — itt nem feszegetem) olyankor, amikor a bűn megtorlásának elhanyagolása a közjó romlását vonja maga után, meg nem engedhető. Olyan eset, mint azé a teljesen romlott erkölcsű

kápláné volt, hogy a konventi, tehát a legfelső bíróság, lelkészi jellegétől megfosztja, az alsóbb fokú bíróság pedig azt neki visszaadja, jogi szempontból felháborító vakmerőség, erkölcsi tekintetben pedig érthetetlen meggondolatlanság.

Az egyház magasabb rendű érdekében nemesak a testi és szellemi, hanem az erkölcsi rokkantakat is kíméletlenül el kell távolítani arról a helyről, ahol oly sokat árthatnak; ha másképp nem, nyugdíjazással. És nekem legalább a nyugdíjintézet tervezése idején az a reménységem volt, hogy annak egyik readeltelése épen ez lesz.

*

Egy nagyon szép gondolattal gazdagította, és egy igen megnyugtató kijelentéssel szabott irányt az elnök úr ömértósága az összeülendő törvényhozásnak.

Az új gondolat: a lelkészi pályán szerzett érdemek valamely módon honorálása. Akik meg nem láttatva, vagy épen mellőzve, üldözve, eltiporlatva, kigúnyoltatva egész életen át csendben, önzetlenül építik Isten országát, élve szegénységben, de gazdagítva másokat, hálával gondolnak ezért a nemeslelkű főúrra.

Hogy aztán majd a jutalmazásra valóban érdemeseket a mai erkölcsök ezután is láthatatlanná teszik, — ez semmit sem von le a szép gondolat értékéből. Majd talán egy boldogabb időben!?

A megnyugtató kijelentés az, hogy „nekünk a divatos eszmeáramlatok ellenére nem lehet más törekvésünk saját létérdekünkben, mint tanintézeinknek versenyképes állapotban fenntartása és fejlesztése”.

Tökéletesen igaz!

N— —n.

Református anyaszentegyházunk építése.

(Folytatás és vége.)

IV. Presbiterium. A presbiteriumról az utóbbi időben igen kevés szó és írás esett, pedig református anyaszentegyházunknak nagyon is főfő, sarkalatos intézménye és tényezője. Én a magam részéről a presbitereket az Isten szolgája körül úgy szeretném látni — képletesen szólva — mint Idvezítőnk körül a 12 apostolt. S egészen bizonyos vagyok benne, hogy ha ma látná Kálvin a jelen presbiteri intézményt — ha korbácsot nem is venne elő, de — megborzadna tőle. Szerintem a mai presbiterium rendkívül messze áll attól a magasztos hivatástól, amelyet be kellene töltenie. Azért a következőképen volna kívánatos reformálni.

1. Egyházi törvényünk a minősítést nagyon kicsiben szabja meg, mikor ezt mondja: „tisztességes életű”, kinek lehet ma azt mondani, hogy nem tisztességes életű?! A minősítést egyenesen a bibliából kellene

venni, s nem lehetne kevesebb, mint a Csel. 63-ban foglalt minősítés.

2. A megválasztott presbiteriumot a templomban a gyülekezet színe előtt, ünnepélyes istentisztelet keretében volna kívánatos beállítani, amikor az első presbiter, főgondnok, kurátor prédikálna (minősítés volna ez is!) Micsoda szép volna az is, hogy az Úr asztala körül Isten és a hívek színe előtt tennének fogadást magasztos hivatásuk teljesítésére.

3. Az Isten szolgája a köréje gyűjtött presbiteriumot nevelné a presbiteri hivatás hűséges teljesítésére; alkalmas időnként összehívva őket, tanítgatná az Isten ígéjének nyomán Isten ígéjéről és az egyház kormányzásáról. Ezekkel a családias jellegű eszmecserékkel sok félreértést lehetne tisztázni, sok belső bajt orvosolni, mielőtt azok a nyílt gyűlés elé kerülnének. Az ilyen alkalmakkor rendszeren egy-egy presbiter tartana előadást egy-egy témáról. Aztán ha már az egész gyülekezetet nem látogatja is meg — pedig ez is kívánatos volna a békésesabai fiatal predikátor boldog és szép nyilatkozata után ítélve —, de legalább a presbiterek családját egész közélről ismerné meg az Isten szolgája (ahol többen vannak, mindegyik a maga körzetében). Talán mégis csak szebb és hasznosabb foglalkozás volna ezeket ismerni, nevelni és tanítani, mint bármi más időöltés.

4. Az így ismert, nevelt és tanított presbiteriumot munkába kell állítani. Én ugyanis a presbiteri eskükhöz mértén végtelenül csekélynek tartom azt, hogy a presbiter egyes gyűléseken igennel vagy nemmel szavaz; pedig a mostani presbiteri ténykedés csupán ebben merül ki. Szerintem a presbiteri eskü szolgálatra kötelez; utat és módot kell hát nyújtani mindegyiknek, hogy szolgálhasson és szolgáljon, így pl. ünnepnapokon a templomban a híveket várja, fogadja, elhelyezze, a jörendre ügyeljen (milyen visszataszító az, mikor a keresztyén templomban fegyveres rendőr tartja fenn a rendet!) Az Isten szolgája a betegek látogatásakor, s különösen ha azokhoz úrvacsorát visz, az egyházfin kívül vegyen maga mellé egy presbitert is; ezáltal az úrvacsorázást ünnepélyesebbé teszi, s a presbiternek is több alkalma nyílik az isteni dolgokkal való foglalkozásra. A szegények és árvák látogatása, azok gyámolítása személyes tapasztalataik után, szintén a presbiterek kötelessége; s még tovább menve, ide tartozik a vasárnapi iskolák vezetése, tanítása, ifjúsági egyletekben való felügyelet, gondos irányítás, kórházak, szegényházak lakóinak látogatása stb., mind-mind kiosztva kivétel nélkül minden presbiternek. Így talán a tévesen megválasztott presbiter önként is ott hagyná a presbiteri tisztséget. Tudom, hogy így is akadna Judás, de mégis sokkal tisztultabb állapot lenne a mostaninál. Ezek után még mindig lenne egy magasztos szolgálat, s bármennyire támadjanak is érte, én mégis presbiteri tisztséghez tartozónak tartom ezt is: a mezőtúri határban pl. van 15 kültelki iskola; micsoda felséges szolgálat volna az, ha minden vasárnap kimenne legalább 3 presbiter a kültelki iskolákba

istentisztelettartásra prédikálni. Ugyanezt meg lehetne tenni a missziói egyházakban is; sőt nagyobb, népesebb gyülekezetekben, a hivatottabb presbiterek a templomban is prédikálhatnának, amint ezt Szalay József nagybeeskereki prédikátor úr már próbálta is. Áldás volna ez az Isten szolgájára is, mert hiszen a kisebbtől is lehet tanulni, áldás volna az egyházra is és áldás Isten országára is.

Erre az igen áldásosnak ígérkező munkára és ennek hűségesebb teljesítésére nagyon kérem az Isten szolgáit, meggondolva azt, hogy mindenki más lehet hivatalnok, csak az Isten szolgája nem; ők pásztorok, gondviselők, akikre halhatatlan lelkek vannak bízva. Nekik a munkát, a gondviselést minden oldalról meg kell próbálni, hogy a nyájából minél kevesebb pusztuljon el.

Felséges dolog az, hogy a lelkész maga mellé munkásokat neveljen. Epen ezért nem szabad túrnunk, hogy a presbiterek egy része úrvacsorával egyáltalán nem él, a hittételeket tagadja, egyik-másik elmegy az Isten tagadás határáig s általában sokan még a leg-
elemibb kötelességet, a templom látogatását sem teljesítik. Itt tehát sok a tennivaló; fel a munkára a diadalmas győzedelemig!

Ezek után nagy szeretettel kérem a szíves olvasókat, hogy írásomban ne az együgyű kifejezéseket nézzék, hanem lássák meg a benne levő jóakaratot és jóra törekvést, amely küzd, tusakodik, vívódik egy szebb és tisztább jövőért, azért a jövőért, amikor Krisztus lesz minden mindenkiben.

Mezőtúr.

Horváth Károly,
presbiter.

Iskola

Református pedagógium.

(Folytatás és vége.)

Abrándozásomból azonban kizökkent ismét a Dóczy Imre reális fejtegetésére való gondolás. Hiszen valóban jogosultak az ő aggodalmai. Bizonyára meg kell gondolnunk, hogyan tudnók aztán elhelyezni a mi intézetünkben végzetteteket? Elvégre rossz néven se vehetnők, ha az állam azért mégis inkább fogja a maga intézeteinél azokat alkalmazni, akik a budapesti állami pedagógiumokban kaptak oklevelet. S vajjon így jutna-e kenyér a mieinknek? Hiszen sajnos, nekünk még igen kevés polgári fiú- és leányiskolánk van. És ez így van az óvodákra, illetve általunk képzett óvónőkre nézve is.

Én ez aggályra első sorban azt felelem, hogy én nem látom oly nagy veszedelemnek az u. n. diplomás proletáriátust, csak legyen elég gyakorlatias az oktatás. Elvégre a kellőleg kiművelt ember más pályán is megállja a helyét. S én úgy képzelem, hogy a magyar református ifjak és nők a szabad verseny terén nem maradnak le más hitűek mögött, kivált ha kissé meg-növekedne felekezeti öntudatunk és szervezetségünk! S ha, ismétlem, vigyáznánk arra, hogy nevelésünk gyakorlatiasabb szellemű legyen.

De még inkább elosztja a felmerült aggodalmat lelkem előtt annak meggondolása, hogy hazánkban igen gyakran szokták a gombhoz varrni a kabátot. Rend-

szerint előbb van valami megfelelő ember, s annak a számára létesítenek új intézményt. S ez nem is oly bolondság, mint első pillanatra látszik. Mert ha előbb csinálnak egy új intézményt s aztán odaadják az ügyet egy arra nem való ember kezébe, — elromlik az egész. S valóban nehéz volna polgári iskolákat létesíteni a mi egyházainknak, amíg nincsenek megfelelő képzett tanerőink.

Ellenben igenis hiszem és természetesnek találom, hogyha, mondjuk Hajduhadházon vagy Técsön volna vagy négy-öt okleveles helybeli családból (pláne esetleg tekintélyes civis családból) való olyan derék fiatalember vagy kisasszony, aki polgári iskolára van képesítve, s el van telve református vallási szellemmel, akkor a különben áldozni nem nagyon hajlandó közönség bizony olyan hamarosan megcsinálná a polgári fiú- és leányiskolát, hogy gyönyörűség volna látni. Én több példát láttam már hasonlóra! Ellenben egy fél emberöltő óta figyelve, nem láttam, hogy egyetlen új állás létesült volna úgy, hogy előre nem lett volna már kiszemelve az, akivel be fogják azt tölteni. Am ez nem baj. A fő, hogy mentől több iskolánk legyen!

A mi népünk sem élhet már kizárólag földművelésből és kisiparból. Nem lehet közömbösen szemlélnünk, hogy minden más téren teljesen háttérbe szorulunk. Ki kell szedni népünk fiait s leányait közül a tehetségeket, hogy kiálljanak a versenyre, iparban, kereskedelemben s lateiner pályákon is. A zsidók csak harmadrész annyian vannak mint mi, s mennyivel többen tanulnak magasabb iskolákat!

Jó módú civiseinknek is a legmegfelelőbb előiskola lenne a polgári iskola, kivált ha kissé gyakorlatiasabb irányúvá tennék, s a gazdasági életre több figyelemmel lennének tantervében. De erre mi magunk készíthetnők elő a mi pedagógiumunkban képzett polgári iskolai tanerőket.

Az iskolaügy fejlesztése a háború után ugyanis elsőrendű állami feladattá lesz. De hiba volna teljesen az államra hagyni magunkat. Az állam aligha fogja első-sorban a mi érdekeinket szolgálni. S valljuk meg, ezt bajosan is követelhetnők, hiszen erősen kisebbség vagyunk. De a magunk erejét ne kiesinyeljük! Hiszen államok, kultur államok vannak, melyeknek alig nagyobb a népességük, mint amennyien vagyunk mi magyar protestánsok.

És mi egyetlen egy egyetemet nem tudunk a magunk erejéből létesíteni! De talán ép ez egyetemi mozgalmak története taníthatott meg arra, hogy ami meg is valósult, csakis azért valósulhatott, mert a millennium esztendeje óta a debreczeni főiskola akadémiai tagozatait mégis kifejlesztetni sikerült a mi nagyjainknak!

Megtanulhattuk azt is, hogy hiába iparkodnánk az egyetemes egyház támogatását kérni, s valószínűleg hiába fordulnánk lutheránus testvéreinkhez. Pedig hiszen nekik már 14 polgári iskolájuk van, tehát ő nekik ma-holnap csakugyan szükségük lesz saját pedagógiumra.

Am az is lehet, hogy tévedek. Bár így lenne! Bár sietne tervünk megvalósításában segítségünkre minden tényező! Bár tudnók megcsinálni a reformáció 400 éves jubileuma emlékéül az egyesült protestáns pedagógiumot, mint a lefolyt század első felében a budapesti protestáns teológiai fakultást.

Boldog lennék, ha a kérdéshez mentől több oldalról szólnának hozzá. E szomorú időszakban jól esik az ábrándozás is! . . .

Dr. Gergely György,
máramaroszigeti jogakadémiai
igazgató.

Irodalmi szemle

Igazság és erő, kegyelem és megújulás. Dr. Baltazár Dezső elnöki megnyitó és Haypál Benő egyházi beszéde az Országos Református Lelkészesületnek 1917 nov. 2-án tartott kongresszusán. Kiadja az Országos Református Lelkészegyesület. 8° 32 lap. Ára nincs jelezve, a nyomdai költségek fedezése adományokból gyűl be. Az emlékfűzet a két kiváló beszéd értékes megörökítése.

Az Úr gondot visel. Három elbeszélés. Irta Csűrös István. Budapest. 16° 104 l. Ára 1 K 50 fillér. A tetszetős kiállítású füzet első darabja Mefibósetnek, Jonathán fiának történetét adja elő, egybefűzve a töredékes adatokat egy kerekded egészbe. A második és harmadik elbeszélés Erdélyben játszódik s az előbbi (Az erős fiú) a szerző szépajjáról, az utóbbi (Egy per) a múlt századból írott történet. Mind a három elbeszélés a szerző könnyed, színes stílusáról s mesemondó készségéről tesz bizonyosságot. Ajánljuk.

Zsinati jegyzőkönyv. Az 1917 október 22-én megnyitott harmadik budapesti országos református zsinat első ülészakának jegyzőkönyve Sass Béla debreczeni egyetemi tanár és zsinati jegyző szerkesztésében, Debreczen sz. kir. város könyvnyomda-vállalatánál, 3000 példányban, 65 lapon, megjelent. A lelkeszi hivatalokhoz és zsinati tagokhoz az egyetemes konventi iroda fogja szétküldeni Budapestről.

A világháború emlékére. Egyházi beszédek. Irta Bay József, okl. református lelkész, jelenleg nagyszalontai s. lelkész. Debreczen, 1917. Hegedűs és Sándor könyvkiadóhivatala. 8° 55 l. Ára 2 K 50 fill. A füzet két beszédet foglal magában, amely mind kisebb, nagyobb vonatkozásban van a háborúval. Ez a vonatkozás olykor csak egy pár reflexio a befejezésben. A szerző valamennyit elmondta a nagyszalontai hívek előtt, akik közül többen kifejezték abbéli óhaját, hogy nyomtatásban is szeretnék azokat bírni. Így jött létre ez a füzet, mint egy szép készültű és törekvő ifjú lelkész háborús igehirdetésének nem közönséges bizonyítéka. A szerző könnyed a feltalálásban, ügyes a szerkesztésben és gondos a kidolgozásban. Egyszerűen s nem nagyhangú frázisokkal beszél s őszinte érzelmek és meggyőződésnek ad kifejezést. A beszédekben még vannak hiányok és egyenetlenségek, de az egészet tekintve, csak biztatnunk lehet a tehetséges és ambiciózus szerzőt a további munkálkodására. Füzetére felhívjuk a figyelmet.

Halottaink

Dr. Tüdös János ügyvéd, országgyűlési képviselő, debreczeni presbiter és a kollégium gazdasági tanácsának, úgyszintén több irányú társadalmi, irodalmi, jótékonsági egyesületnek buzgó, lelkes, áldásosan működő tagja, életének 56-ik évében, Budapesten, folyó hó 10-én hosszas szenvedés után elhunyt és 15-én Debreczenben, az egyházi, városi, vármegyei, állami tisztviselők, kartársak, tisztelők őszinte részvétele mellett eltemettetett. Kiváló egyéni és lelki tulajdonságokkal megáldott, nemességű és

fáradhatatlan tevékenységű emberbarát volt, akinek halála érzékeny veszteség minden tekintetben. Bánatba borult özvegyének, egyetlen leányának és nagykiterjedésű rokonainak vigasztalódást kívánunk. Emlékezte legyen áldott.

Különfélék

Békétárgyaláskor.

Boldogok a békességre igyekezők: mert ők az Isten fiainak mondatnak. Micsoda nagy jutalom: boldogság; micsoda nagy rang, méltóság és kiváltság: Isten fiai s mily kicsiny ellenszolgáltatás: igyekezni a békességre?!

Csodálatos is az emberi természet, ha az Írás tükrében nézzük. Isten nem kíván többet, mint amennyit az ember elbír; sőt igen gyakran alig valami csekélységet kíván, ami — teljesítés esetén — szemmel láthatólag éppen az ember javát munkálja és még hozzá nagymérvű kegyelmi ajándékkal is jár: és az ember mégsem tesz meg ennyit sem.

Tudjuk, milyen jó a békesség, Isten különös mértékben és bőségesen meg is jutalmazza azt: de mi mégsem igyekezünk a megvalósítására. Tapasztaljuk, milyen borzasztó a háború, erkölcsi, anyagi romlás, bajok forrása — és mégis képesek vagyunk feláldozni érte mindent, még — a békességet is minden áldásával. Ugyan honnan ered az emberi természetnek eme romlottsága? Ott az Írás: meg van benne a felelet. □

Az Egyetemes Konvent folyó hó 18-án délelőtt 10 órakor rendkívüli konventi ülést tartott, melynek egyetlen pontja az 1848. évi XX. törvénycikk fokozatos végrehajtása tárgyában benyújtott törvényjavaslatra vonatkozó állásfoglalás volt.

A Debreczeni Protestáns Irodalmi Kör folyó hó 27-én Mátészalkán vándorfelolvasó estélyt tart, amelyen a debreczeni vezérférfaik közül dr. Lencz Géza megnyitó beszéddel, Kiss Ferenc szabaqelcádással, dr. Baltazár Dezső püspökünk záróbeszéddel fog közreműködni. Ugyanazon a napon délelőtt az istentiszteleti szolgálatot a püspök úr végzi.

Dr. Kenessey Béla püspök temetése. Az elhunyt erdélyi püspök temetése a theol. fakultás díszterméből történt folyó hó 11-én délelőtt. A koporsó felett Petri Elek dunamelléki püspök rebegett buzgó, meghatározó és vigasztalásért esdő imádságot, mely után dr. Kecskeméthy István kolozsvári theol. igazgató tartott beszédet, amelyben magas színvonalról jellemezte a boldogult életét, jelleme alapvonásait, működése irányelveit, a közegyház s közelebbről az erdélyi egyházkerület érdekében kifejtett önmérsztő munkásságát, nagy küzdelmeit s találóan mutatott rá, hogy a boldogult úgy fogta fel életét és hivatását, mint amelyben neki Isten akaratát kell megvalósítani. A beszéd után az apostoli hitformát mondotta el. A sírnál ugyancsak dr. Kecskeméthy István olvasta fel 1 Kor. 15-öt. Ez a minden ízében kálvini egyszerűségű és mélységű liturgia rendkívüli nagy

halást gyakorolt a jelenlevőkre, akik közül hitünk követői hatalmas erőt nyertek evangéliumi vallásunk igazainak bizonyására. A temetésen jelen volt József főherceg képviselőben Saly szárnysegédtiszt, tiszántúlról dr. Baltazár Dezső püspök, gróf Degenfeld József főgondnok, Kiss Ferenc egyházkerületi főjegyző, dr. Lencz Géza kollégiumi igazgató, a dunamellékről Petri Elek püspök, aztán az egyházkerületek és főiskolák képviselői, az erdélyi egyházkerület főgondnokai, igazgatótanácsa, papsága rendkívüli nagy számmal, tanárképviseelői, Kolozs megye és Kolozsvár hivatalai és testületei, a római katolikus, evangélikus, unitárius és görögkeleti egyházak képviselői és a nagy közönség.

A debreczeni református főgimnáziumban és tanítóképzőintézetben újabb intézkedés szerint folyó hó 17-én csak az utolsó és utolsóéiotti osztályokban kezdődött meg a tanítás, a többi osztályokban azonban csak február hó 4-én fog megkezdődni.

Szatmári hírek. A szatmárvármegyei Lorántffy Zsuzsanna Egyesület folyó hó 20-án délután-estélyt rendez, amelyen dr. Baltazár Dezső püspökünk tart beszédet s ugyanő délelőtt predikál is a szatmári templomban. — A karácsonyi ünnepek alkalmából a szatmári egyház a szegények segélyezésére 329 K-t, a szegény- és árva gyermekek felruházására 843 K 28 f-t fordított; ezenkívül különféle élelmiszert osztott ki. A szegény iskolás gyermekek részére a tímárok bőrt adományoztak, jutányos áron talpbőrt vettek s ezeket néhány jótékony csizmadia fogja ingyen feldolgozni. — A városban menhelyet talált 500 csángó számára a szatmári járásban levő községek dr. Domahidy Pál főszolgabíró felhívására sok élelmiszert, szappant és ruhaneműt gyűjtöttek. Ezekon kívül több, mint 1300 K pénzadomány folyt be.

A hajduszoboszlói presbiterium folyó hó 6-án tartott ülésében a háborús segélyek és pótlékok fedezése végett egyhangulag javaslatba hozta az egyházi adónak 20%-ban való megállapítását.

A debreczeni m. kir. tudományegyetemen a fűtőanyag hiánya miatt az előadások mind a három karon február hó 18. napján kezdődnek. Egyebekben a tanulmányi rend és határozmányai változatlanul kötelezők maradnak.

A ládháza—mezőnyék—mályii református egyházak múlt évi november 4-én orgonahangversenyt rendeztek a reformáció 400-ados évfordulója emlékére Ládházán. Az emlékbeszédet Eötvös Ferenc lelkész mondta, akin kívül Szabó Andor és Orbán József tanítók, ifj. Borsós Sámuel helybeli földbirtokos és a helybeli leánynekkar szerepeltek dícséretre méltó sikerrel. A hangverseny tiszta jövedelmét (445 K) az iskolapadok javítására s újak beszerzésére fordítják. Ugyanebből az alkalomból Szabó Dániel mezőnyéki gondnok — aki buzgóságának többször adta már tanúbizonyságát — 1000 K-s alapítványt

tett mezőnyéki református hadiözvegyek és árvák segélyezésére, ezek nem létében egyházi és iskolai célra. Az orgonahangverseny és vele kapcsolatos anyagi és erkölcsi sikerek méltó osztályosa a hármasszervezet buzgó lelkésze, úgyszintén az itt említett minden egyes közreműködő egyháztag.

A debreczeni Szabad Iskola-Egyesület folyó hó 7-től kezdődőleg február 9-ig bezárólag minden hétköznapon este 6—7 óráig előadássorozatot rendez, amelyen a háború, illetőleg a békére való átmenetel nagy kérdéseivel foglalkoznak túlnyomóan. De szóhoz jut az irodalom is, így pl. 8-án és 15-én dr. Pap Károly egyetemi tanár tartott két tartalmas jubiláris előadást Tompa Mihályról a költő születésének százados évfordulója alkalmából.

Pápán a város katolikus vezető körei a bencés-főgimnáziummal kapcsolatos római katolikus fiú-internátus létesítését vették tervbe.

A szövetkezetek a békéért. A Magyarországi Szövetkezetek Szövetsége a Szövetkezetek Nemzetközi Szövetsége vezérő-bizottságának indítványozta egy nemzetközi kongresszus összehívását, melyen a világ összes népeinek kiküldöttei állást foglalnának a béke mellett mintegy 30 millió szövetkező család nevében. A magyarok indítványát megelőzően már az oroszok sürgették a békemozgalm megindítását. A jobbra angolokból álló bizottság a legnehezebb helyzetben volt, mert a magyar indítvány mellett átíratilag állást foglaltak: Bulgária, Hollandia, Svájc és Norvégia szövetkezői is. Csak az angol kormány nyomására tudta eldönteni, hogy a bizottság kitért a konkrét határozat elől, a svájci híradások szerint azonban mégis előbb-utóbb kénytelen lesz engedni.

Muraköz elszakítása a zágrábi érsekségtől. Zala vármegye közgyűlésén újból szóvá tették, hogy a törvényhatóság írjon fel a kormányhoz Muraköznek a zágrábi érsekségtől elszakítása és a pécsi és veszprémi püspökségekhez csatolása érdekében. Mária Terézia uralkodása óta mindig kívánták a kath. körök Muraköznek, mint Magyarország integráns részének magyar püspökséghez való kapcsolását, de ezt nem sikerült megvalósítani mind idáig.

A kiadóhivatal kérése. Az előfizetési díjak aggodalmas lassúsággal folynak be. Tisztelettel kérjük t. olvasóinkat, különösen a lap járatására kötelezett egyházakat, tanintézeteket s hivatalokat, hogy méltóztassanak az előfizetési díjakat beküldeni. Lapunk pénztárát a felemelt nyomdai költség súlyos kötelezettséggel terheli. A múlt évről is jelentékeny összegű előfizetési és hirdetési díj van még hátralékban. Nemesak számlát, de sürgetést is küldtünk már szét, ami, a fáradságon kívül, költséget is okoz. Ezeknek a hátralékoknak a sürgős befizetését is kérjük.

A kongrua hirdetés a Hivatalos Értesítőben olvasható.

HIVATALOS ÉRTESÍTŐ.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

7654—1917. szám.

KÖRLEVÉL

a kebelbeli nagytiszteletű Esperesi Hivatalokhoz és az összes kebelbeli tanintézetek tekintetes Igazgatóságaihoz.

A vallás- és közoktatásügyi Miniszter úrnak múlt év november hó 19-én 182,655. sz. intézvénnyel alapján szíves és hathatós figyelmébe ajánlom Cimednek a Vakokat Gyámolító Orsz. Egyesület vezetése alatt a vakok által készített keféárúknak a bölcshoz vezetése alatt álló tanintézeteknél leendő meghonosítását. Felkérem azért, hogy körébe tartozó keféseprő és súrolóféléknek megrendelését közvetlenül Budapest, VII., Hermina-út 7., Vakokat Gyámolító Országos Egyesület Foglalkoztató Intézeténél méltóztassanak eszközölni.

A szörnyű háború folytán ügyis felettébb nagy számmal levő szerencsétlen, vak gyámoltalanokkal szemben igazán nem mértéken túl töltjük be az ember-szeretet törvényét akkor, ha a külföldön általánossá lett „Munkát a vaknak alamizsna helyett” jelmondatot cselekedetekre váltjuk fel.

Atyafiságos szeretettel:

Debreczen, 1918. január hó 9-én.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

8409—1917. szám.

Valamennyi főgimnázium tekintetes Igazgatóságának.

A vallás- és közoktatásügyi Miniszter úrnak múlt évi december hó 12-én 185,641. szám alatt valamennyi tankerületi főigazgatóságához intézett s a katonai természetű szaktantárgyaknak a folyó 1917—1918. tanévben való ismertetése tárgyában intézett rendelete másolatát alább közlöm.

Tisztelettel vagyok

Debreczen, 1918. évi január hó 5.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztertől.

185,641—917. V. szám.

Valamennyi tankerületi kir. Főigazgatóságának.

A középiskolai ifjúság hazafias nevelésének szempontjából szükségesnek és hasznosnak tartom, hogy serdültebb része, nevezetesen a VI. és VII. cszt. tanulói egyes katonai szaktárgyak körében (amilyenek pl. a hadsereg szervezete, haditérképek ismertetése, hadtörténeti epizódok elbeszélése stb.) bővebben tájékoztassanak.

Évéghől óhajtom, hogy ezen katonai természetű tárgyakról szóló szakelőadások ismertetése a folyó tanévben január havától kezdve a jövő év április hó végéig minden kényszer nélkül tartassék azokban az iskolákban, ahol azt a viszonyok megengedik. Ezen idő alatt legfőljebb 10—12 ilyen előadás ismertetése van tervbe véve, gátló körülmények esetén azonban kevesebb is tartható. Minden egyes előadás egy önálló egészet képez.

Ezzel kapcsolatban hívja fel a kir. Főigazgatóság tankerületében az állam közvetlen vezetése és rendelkezése alatt álló iskoláknak igazgatóit, hogy lépjenek érintkezésbe a vezetésükre bízott iskolákhoz legközelebb álló honvédállomások parancsnokságaival s a szóban forgó előadások megtartása, száma, idejére, valamint az ezzel az ügygel kapcsolatos egyéb teendőkre nézve velük egyetértőleg — az intézeti tanulmányi érdekek teljes megóvásával — állapotjanak meg.

A fenn vázolt előadások ismertetése tárgyában a honvédelmi miniszter úr 12,851. eln. sz. a. utasította a kerületi-, illetve honvédállomás parancsnokságokat, hogy oly állomáson, ahol megfelelő tiszt rendelkezésre áll, ezen előadások megtartására szükséges intézkedések megtétele végett az illető középiskola igazgatóságával lépjen érintkezésbe s egyetértőleg intézkedjenek.

Budapest, 1917. évi december hó 12-én.

A miniszter helyett:

Nagy János,
államtitkár.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

S380—1917. szám.

**A tiszántúli református egyházkerület
nagytszeteletű Esperesi Karának.**

Nagytszeteletű Esperes úr!

A vallás- és közoktatásügyi Miniszter úrnak múlt évi november hó 26-án 186,637. szám alatt kelt s valamennyi kir. tanfelügyelőhöz intézett körrendelete másolatát nagytszeteletű Esperes úrral s általa az összes egyházak előjáróságával, valamint tanítóival alább közlöm.

Atyafiságos szeretettel:

Debreczen, 1918. évi január hó 5.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. Minisztertől.

186,637—917. VII/c. szám.

**Valamennyi kir. tanfelügyelő úrnak és tanfelügyelőségi
kirendeltségnek.**

A közlelmezési miniszter úr kérelmére, kapcsolatban a 2627—915. eln. és 191—1917. eln. számú körrendeletekkel, további eljárás végett értesitem a tanfelügyelő urat, hogy az állami és községi elemi népiskolai tanítók a háború egész tartamán a közgazgatási rekvirálásokkal kapcsolatos gabona-átvevő bizottságokban, s a gabona-átvételekkel kapcsolatos egyéb teendőkből, a szükség követelményeihez képest igénybe vehetők. Ennélfogva a most folyó gabona-átvételekhez a feltétlenül szükséges állami és községi tanítók akadály nélkül bocsájtandók a gabona-átvevő bizottságok rendelkezésére, amely célból azok a megfelelő időtartamra szabadságolandók.

A felekezeti tanítókra vonatkozó egyező intézkedés céljából az illető egyházi főhatóságokat egyidejűleg felkértem.

Felhívom egyúttal a tanfelügyelő urat, hogy azon állami elemi népiskolákban, amelyeknél a tanítás folytonossága másként biztosítható nem volna, a 15 napot túlhaladó szabadságolt tanítók helyére azonnal helyettést alkalmazzon, akinek díjazása iránt szabályszerű jelentést tegyen.

Oly irányú intézkedésre kértem fel végül a közlelmezési m. kir. miniszter urat, hogy a rekvirálók biztosak csak a legvégső szükség esetén és mindig a kir. tanfelügyelő meghallgatásával vétessenek — tekintettel a tanítás ellátása körül a bevonulások miatt úgysis fenforgó nagy nehézségekre, — a tanítói karból; továbbá, hogy a gabona-átvételekhez igénybe

vett tanítók megfelelően díjaztassanak, s amennyiben állomáshelyükön kívül vétetnének igénybe, a díjazáson kívül meleg ruhával és élelemmel elláttassanak, valamint tisztos lakásukról gondoskodás történjék.

Budapest, 1917 november hó 26.

A miniszter helyett:

Tóth,
államtitkár.

Kongruahirdetés.

A vallás- és közokt.-ügyi miniszterium 206,160—917. sz. a. egyházkerületünk lelkészei részére az 1918 január—júniusi félévre esedékes lelkészi fizeték-kiegészítést a következő tételekben utalványozta, ú. m.: Adorján 481.44, Ajak 613.34, Albis 266.91, Amacz 387.82, Ant 153.39, Apa 279.44, Apagy 407.33, Apátkeresztúr 608.42, Aranyosmeggyes 208.51, Asztély 307.18, Atya 340.43, Árpád 134.31, Ártánd 44.01, Badaló 140.90, Balazsér 543.90, Balsa 117.94, Barabás —.—, Barkaszó 95.86 + 96.06 = 191.92, Batiz 451.26, Bályok 224.57, Bátor 168.24, Belényes 224.76, Belényesújlak 309.04, Bene 437.46, Benk 461.16, Bere 457.53, Beregardó 415.64, Beregdaróc 179.15, Beregdéda 390.38, Beregsom 158.82, Beregyfalva 152.70, Berettyószentmárton 404.81, Berettyószéplak 428.27, Berkesz 314.74, Besenyőd 446.60, Beszterecz 536.63, Békéscsaba 462.44, Békéssámsón 507.06, Bélzerénd 402.93, Biharfélegyháza 263.70, Biharszentjános 165.58, Biharvajda 175.09, Bilke 607.85, Borossebes 342.18, Bótrágy 57.63, Bulesu 413.86, Bunyaszekszárd 438.45, Csaholcz 280.83, Csaroda 147.64, Császló 483.67, Csenger 216.27, Csengerbagos 338.92, Csengersima 437.08, Csengerújfalva 335.70, Csepe 489.88, Csermő 417.07, Csetfalva 396.32, Csokaly 302.52, Csomaköz 232.23, Csonkapapi 198.52, Csorvás 329.36, Cégénydányád 478.77, Dabolez 382.63, Danesháza 232.78, Darnó 490.54, Darvas 273.64, Demecser 353.68, Dobra 164.69, Dolha 441.27, Domahida 502.45, Egri 413.92, Encsencs 258.49, Eperjeske 414.71, Erdőgyarak 130.36, Élesd 207.98 + 201.48 = 409.46, Éradony 358.72, Érábrány 476.99, Érbogyoszló 173.64, Érdengeleg 469.86, Érendréd 186.35, Érkeserű 245.65 + 245.64 = 491.29, Érköbökút 353.38, Érkörtvélyes 332.69, Érolaszi 441.13, Értarcsa 443.48, Fancsika 456.64, Fábiánháza 233.24, Feketeardó 364.06, Feketeapatak 297.61, Feketetót 371.39, Felsőjózsa 126.14, Fertősalmás 262.65, Fényeslitke 167.51, Forgolány 468.22, Fornos 333.61, Fugyi 371.91, Fugyivásárhely 331.63, Fülesd 268.68, Fülöpös 364.41, Fülöpösdaróc 470.62, Gáborján 205.30, Gacsály 268.83, Garbolez 547.60, Gádoros 407.15, Gálospetri 380.62, Gebe 403.24, Geese 572.41, Gelénes 211.18, Gemzse 433.64.

Gencs 385.93, Geszteréd 384.56, Géberjén 468.89, Géres 277.32, Gödényháza 484.25, Gulács 141.42, Gyorok 272.92, Győrtelek 283.23, Gyulaháza 159.46, Nyírgyulaj 272.81, Gyulavári 136.29, Gyügye 439.06, Gyüre 434.96, Hajdudorog 393.72, Halábor 486.96, Halmi 340.09, Hegyközesatár 214.38, Hegyközkovácsi 358.33, Hegyközpályi 284.59, Hegyközsáldobágy 356.59, Hegyközszentimre 121.80, Hegyközszentmiklós 154.55, Hegyközújlak 297.72, Hermánszeg 348.92, Hertelendyfalva 359.06, Hete 207.07, Heteny 194.80 + 194.79 = 389.59, Hirip 265.09, Hodász 419.75, Nyírbrony 350.81, Ilk 436.44, Iriny 502.01, Túr-istvándi 341.28, Izsnyéte 140.26, Jákóhódos 108.69, Jánd 206.31, Jármi 417.68, Józsefháza 341.88, Kajdanó 537.62, Kakszentmárton 354.64, Kaplony 468.02, Nyírkarász 329.56, Kállósemjén 470.90, Kántorjánosi 161.11, Kevevára 466.27, Kék 367.44, Kékese 346.32, Nyírkércs 501.72, Kérszemjén 433.19, Kigyós 174.99, Királydaróc 446.09, Kisbábony 286.03, Kisbégány 291.82, Kisharangláb 373.36 + 373.35 = 746.71, Kishodos 436.60, Kisjenő 376.15, Kiskereki 152.94, Kis-kolcs 236.32 + 236.31 = 472.63, Kisléta 370.70, Kis-lónya 284.32, Kismajtény 260.83, Kismarja 219.57, Kisnamény 336.56, Kispelcske 528.45, Kisszántó 387.54, Kisszekeres 400.87, Kisvarsány 301.46, Klopódia 267.27, Kóly 392.51, Komlódtótfalu 418.86, Kopócsapáti 548.37, Kótaly 323.34, Kölcse 389.42, Kőmörő 357.06, Körösszakál 403.80, Körösszegapáti 302.85, Kőszegremete 273.01, Krasznaszentmiklós 518.55, Kunágota 122.07, Kuncsorba 500.02, Karánsebés 500. —, Lázári 340.66, Lorántháza 319.28, Lövépetri 447.40, Lugos 499.25, Macsola 41.11 + 491.93 = 533.04, Magosliget 476.78, Magyarhomorog 63.17, Magyarkecs 461.82, Magyarremete 426.09, Majtis 421.33, Makkosjánosi 403.53, Matolcs 379.39, Mánd 524.21, Mándok 350.43, Márokpapi 414.17, Mezőbajj 191.58, Mezőladány 477.24, Mezőtelegd 354.47, Mezőtelki 321.55, Mérk 342.60, Micske 375.80, Mikola 166.95, Milota 323.96, Misztótfalu 396.15, Monostorpályi 169.39, Munkács 126.28, Módoscsávos 500. —, Magyarcséke 663.14, Nagyar 310.38, Nagybecskerek —, Nagybecskerek 452.04, Nagybocksó 789.80, Nagyborzsova 470.99, Nagydobos 291.60, Nagygéc 428.65, Nagygút 257.89, Nagyhodos 494.08, Nagykakucs 425.81, Nagykolcs 341.17, Nagymajláth 347.32, Nagymuzsaly 291.81, Nagyszántó 334.78, Nagyszekeres 415.70, Nagyszered 408.86, Nagytarna 480.02, Nagyvarsány 373. —, Nábrád 316.33, Nemesborzsova 591.89, Nevetlenfalva 375.15, Nyíracád 528.62, Nyírbogát 303.86, Nyírbogdány 416.90, Nyírgelse 539.41, Nyírbogát 496.86, Nyírlövő 512.32, Nyírmártonfalva 520.25, Nyírmeggyes 111.05, Nyírmihálydi 500.21, Nyírparasznya —, Nyírtass 415.03, Nyírtét 346.02, Nyírtura 238.64, Nyüved 298.71, Nagylak 499.93, Nagyszentmiklós 500. —, Ófehértó 369.75, Ombod 214.02, Ópályi 450.19, Oros 445.15,

Ottomány 174.01, Óvári 147.14 + 155.22 = 302.36, Ór 359.43, Örvénd 276.87, Panyola 109.78, Pap 422.01, Papos 556.86, Patóháza 435.39, Peibárthida 402.40, Penyige 443.05, Petneháza 580.47, Pettyén 387.46, Piricse 429.68, Piskolt 299.33, Pocsaj 23.27, Poklos-telek 296.80, Pósalaka 428.80, Pusztadaróc 483.20, Pusztatold 302.24, Pusztajlak 443.86, Radnalippa 386.08, Rafajnaújfalu 179.35, Ramocsaháza 461.46, Rákóczyfalva 522.54, Rápolt 496.27, Resiczabánya 574.68, Rétközberencs 124.02, Révaranyos 462.45, Rohod 324.29, Rozsály 539.76, Salánk 122.05, Sarkadkeresztúr 299.14, Sándorhomok 527.21, Sáp 92.91, Sáránd 236.89, Sárköz 454.91, Sárközújlak 564.06, Sárosorosi 397.94, Siter 105.63, Sonkád 133.71, Sonkolyos 473.42, Surány 485.46, Szaboles 375.92, Szabolesbáka 441.66, Szakoly 472.07, Szamosangyalos 340.85, Szamosbecs 350.66, Szamosdara 319.85, Szamosdob 292.03, Szamoskér 282.35, Szamoskóród 515.21, Szamosújjak 427.48, Szaniszló 416.90, Szatmárudvari 408.21, Szárazberek 345.32, Szemlak 253.65, Szentjobb 396.62, Szentleányfalva 333.66, Szentpéterszeg 143.86, Szerép 147.34, Székely 404.64, Szigetfalu 428.41, Szöllőgyula 250.90 f Tamáshida 322.46, Tamásváralja 386.53, Szamostatárfalva 447.18, Tákos 200.46, Tekeháza 440.21, Tiszaadony 212.35, Tiszabecs 105.88, Tiszabездéd 372.21, Tiszabökény 509.93, Tiszacsécsé 512.37, Tiszaeszlár 177.16, Tiszakanyár 182.83, Tiszakeresztúr 513.78, Tiszakóród 312.69, Tizakürt 75.80, Tiszalök 212.50, Tiszamogyorós 415.64, Tiznagyfalva 68.24, Tizapéterfalva 505.21, Polgár 255.21, Tizarád 479.53, Tizaszalka 211.57, Tizaszentmárton 375.05, Tizaujhely 562.50, Tizaujlak 393.84, Tizavid 248.96, Tisztaberek 463.54, Tivadar 491.83, Tornycspálcza 294.94, Tóti 434.16, Tunyog 279.97, Túrlicse 439.68, Túrterebes 393.02, Tuzsér 381.43, Újfehértó 173.80, Újkenéz 485.36, Újléta 350.60, Uszka 430.32, Vaja 277.64, Vasmegyer 368.79, Vámfalu 308.24, Vámos-anya 188.19, Vámosorosi 344.72, Váncsod 238.02, Váradles 553.49, Vári 226.97, Várasfenes 193.49, Vencsellő 227.19, Verbőcz 415.26, Vetés 245.52, Vértes 293.55, Vitka 227. —, Versecz 500. —, Zápszony 156.70, Zsádány 164.87, Zsarolyán 600.27, Zsáka 78.26 korona.

Méltóztassanak a felsorolt egyházak lelkészei a szétküldött nyomtatott nyugtalapot szabályszerűen bélyeggel felszerelni (II. fokozat, új bélyegtarifa), minden pontjában kellően kitölteni s kifizetés végett az egyházkerületi pénztári hivatalhoz beküldeni. A bélyeg csak a nyugtaösszeg első sorára illeszthető fel. A címmel vagy kelettel át nem írható. A szabálytalan kiállítású vagy hibás nyugtát a pénztári hivatal minden magyarázat nélkül kénytelen lesz vissza-küldeni.

Debreczen, 1918 január 12.

Az egyházkerületi pénztári hivatal.

Pályázati hirdetés.

A kéki református elemi iskola orgonista-kántortanító állására pályázat hirdettetik. Javadalom: 1. 1000 (Egyezer) korona kántortanítói alapfizetés; 2. a törvénynek megfelelő fizetés-kiegészítési államsegély; 3. 400 (Négyszáz) kor. mellékfizetés orgonázásért, felnőttek énekkarának vezetéséért; faiskola kezelésért; és egyházi jegyzői tiszt teljesítéséért; 4. 400 (Négyszáz) kor. drágasági pótlék; 5. 3 szobából s megfelelő mellék-helyiségekből álló, újonnan épített lakás hozzátartozó melléképületekkel és kertjavadalommal együtt; 6. az évenként mintegy 80 (Nyolevan) koronára tehető kántori temetési stóla.

Kötelessége: az iskolaszék által esetről-esetre kijelölendő osztályok vezetése és tanítása úgy a mindennapi, mint az ismétlő iskolában, a tiszántúli református egyházkerület tanterve szerint; orgonázás; énekkar vezetés és tanítás; faiskola kezelés; egyházi jegyzői tiszt teljesítése; kanonika órákon istentisztelet végzése; akadályoztatás esetén lelkész helyettesítése; és az ifjusági egyesület vezetésében részvétel.

Az állás a választás jogerőre emelkedése után azonnal elfoglalandó. A választás 1918 február 10-re tervezetett. A vonatkozó presbiteri határozatnak megfelelőleg csak itthon levő, tehát nem hadköteles férfitanítók pályázhatnak.

A kellően felszerelt pályázati kérvények a lelkészi hivatalhoz (Kék, u. p. Demecser, Szabolcs m.) bezárólag 1918 február 9-ig (szombat) nyújthatók be.

Kék, 1918 január 8.

Református Presbiterium.

UJDONSÁGOK**Bay József:**

A világháború emlékére. Egyházi beszédek 2:50

Ravasz László dr.:

Látások könyve. Beszédek, elmékedések 12:—

Lic. Rác Kálmán:

Miért is vagyok én keresztyén? . . . . . 6:—

Csekme Ferenc:

A szárnyaskerek diadala, vagy a vasut,
mint népnevelő. . . . . 2:—

Képek a parókiáról. Rajzok és életképek.
I. kötet 2:50
II. kötet 2:50

Háborús feljegyzések a görgényi református egyházmegyének az 1916. évi oláh betöréskor menekült egyházairól . . . . . 5:—

Kaphatók:

Hegedüs és Sándor

protestáns irodalmi könyvkiadóhivatalában
Debrecen.

A „HANGYA”

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők útbaigazításért a „Hangya” igazgatóságához: Budapest, IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya” kötelékébe jelenleg 1550 szövetkezet tartozik, 78 millió korona évi forgalommal.

Földmívelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági szervezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés kedvezőbbé tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el.